



KOMENDANT
NADODRZAŃSKIEGO ODDZIAŁU
STRAŻY GRANICZNEJ

Krosno Odrzańskie, dnia 01 stycznia 2017 r.

Sygn. Kontr. 11/NK/16

Egz. nr 1

NO-NK/112/17

2017. 01. 05

Depozyt NWC

Pan ppłk SG Artur MALIŃSKI

KOMENDANT
Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej

wz. ppłk SG Tomasz Michalski

05 01 2017

KOMENDANT
Placówki Straży Granicznej
we Wrocławiu-Strachowicach

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

z kontroli na temat „Prawidłowość zawierania i realizacji usług tłumaczeń” zrealizowanej w trybie zwykłym w Placówce Straży Granicznej we Wrocławiu - Strachowicach, ul. Graniczna 190, 54-530 Wrocław, ujętej w zatwierdzonym w dniu 01.12.2015 r. „Rocznym planie kontroli jednostek i komórek organizacyjnych Nadodrzańskiego Oddziału SG” nr 10576/15.

Kontrolę na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej¹ przeprowadził w dniach od 19.10.2016 r. do 25.11.2016 r. zespół kontrolny w składzie:

kierownik zespołu:

– kpt. SG Rafał Potocki – Starszy Specjalista Wydziału Kontroli NoOSG upoważnienie nr 11/1/NK/16 z dnia 18.10.2016 r.²

członek zespołu:

– Piotr Grzelak – Starszy Specjalista Wydziału Kontroli NoOSG upoważnienie nr 11/2/NK/16 z dnia 18.10.2016 r.³

Czynności kontrolne w jednostce kontrolowanej przeprowadzono w dniach: 19 i 20 października 2016 r. oraz 24 listopada 2016 r.

Funkcję kierownika w jednostce kontrolowanej w okresie objętym kontrolą pełnił ppłk SG Artur MALIŃSKI.

Fakt przeprowadzenia kontroli odnotowano w książce kontroli Placówki Straży Granicznej we Wrocławiu - Strachowicach⁴ str. 2 poz. 2 wg Rtd Nr 39/14, RWD Nr K-2/poz.9/14.

¹ Dz.U. Nr 185, poz. 1092

² Akta kontroli, str. 10-11

³ Akta kontroli, str. 12-13

⁴ Zwanej dalej PSG we Wrocławiu-Strachowicach

I. Zakres kontroli.

1. Przedmiot kontroli:

- Rozwiązania organizacyjno – funkcjonalne dotyczące realizacji zadań związanych z zawieraniem i realizacją usług tłumaczeń oraz sprawowanie nadzoru nad przedmiotową problematyką.
- Legalność, rzetelność, celowość powoływania tłumaczy w postępowaniach karnych i w sprawach o wykroczenia, w tym ustalania czasu/zakresu pracy, wynagrodzenia za wykonaną usługę oraz zwrotu kosztów dojazdu.
- Legalność, rzetelność, celowość udziału tłumaczy w postępowaniach administracyjnych, w tym ustalania czasu/zakresu pracy, wynagrodzenia za wykonaną usługę oraz zwrotu kosztów dojazdu.

2. Kontrolą objęto okres od 01.01.2016 r. do 31.08.2016 r.

II. Cel kontroli.

Celem kontroli było dokonanie oceny realizacji zadań służbowych dotyczących powoływania tłumaczy w prowadzonych postępowaniach z udziałem cudzoziemców, postępowania związanego z ustalaniem czasu pracy, wynagrodzenia tłumaczy za wykonaną usługę oraz zwrotu kosztów dojazdu pod względem legalności, rzetelności i celowości. Celem kontroli była również ocena prawidłowości i skuteczności istniejących rozwiązań organizacyjno – funkcjonalnych oraz sprawowania nadzoru przez kadre kierowniczą PSG we Wrocławiu – Strachowicach nad realizacją zadań związanych z udziałem tłumaczy w postępowaniach. Ponadto celem kontroli było ujawnienie ewentualnych nieprawidłowości i przyczyn ich powstania oraz osób za nie odpowiedzialnych.

III. Ocena skontrolowanej działalności.

Realizację zadań objętych zakresem kontroli uwzględniając kryterium legalności, rzetelności i celowości oceniono **pozytywnie z nieprawidłowościami**. Ocenę końcową skontrolowanej działalności sporządzono w oparciu o takie czynniki jak: dobór próby, okres i zakres kontroli, wskazane mierniki oraz oceny częściowe na podstawie czterostopniowej skali⁵. Szczegółowy opis ustaleń w kontrolowanym obszarze zawarto w notatce służbowej oraz zestawieniach tabelarycznych⁶. Poniżej przedstawiono ustalenia wynikające z przeprowadzonych czynności kontrolnych oraz oceny częściowe dotyczące poszczególnych obszarów objętych kontrolą.

Kontrolą objęto wszczęte i zakończone postępowania karne, administracyjne oraz w sprawach o wykroczenia, w których korzystano z usług tłumaczy. Ustalono, że w okresie objętym kontrolą powołano tłumaczy w 8 postępowaniach karnych oraz w 7 postępowaniach w sprawach o wykroczenia. Ponadto w 324 przeprowadzonych postępowaniach administracyjnych, w tym

⁵ Obejmuje ona: ocenę pozytywną, pozytywną z uchybieniami, pozytywną z nieprawidłowościami oraz negatywną, zgodnie z zasadami określonymi we *Wprowadzeniu do kontroli w administracji rządowej* – Warszawa, marzec 2012 r., str. 62;

⁶ Akta kontroli, str. 36-76, 158-164

w sprawach dotyczących udzielenia ochrony międzynarodowej na terytorium RP i kontroli legalności pobytu, podpisano 206 umów z tłumaczami. Do postępowań przygotowawczych każdorazowo powoływano tłumacza na podstawie postanowienia o powołaniu biegłego, a w postępowaniach administracyjnych sporządzano umowy z tłumaczami. W związku z powyższym dla osiągnięcia zamierzonego celu kontroli przyjęto, że sposób zawierania i realizacji usług tłumaczy w postępowaniach karnych i w sprawach o wykroczenia zostanie sprawdzony w ponad 50% (14 sprawach), natomiast w postępowaniach administracyjnych min. 30% przypadków (64 umowy). Dobór próby dokonany został w taki sposób, by była ona reprezentatywna dla całej populacji z uwzględnieniem wszystkich języków obcych, w których dokonywano tłumaczeń. Typowanie dokumentacji odbyło się w sposób losowy.

1. Rozwiązania organizacyjno – funkcjonalne dotyczące realizacji zadań związanych z zawieraniem i realizacją usług tłumaczeń oraz sprawowanie nadzoru nad przedmiotową problematyką.

Zespół kontrolny dokonał analizy przedstawionej do kontroli dokumentacji dotyczącej rozwiązań organizacyjno-funkcjonalnych przyjętych w PSG we Wrocławiu – Strachowicach w zakresie udziału tłumacza w prowadzonych postępowaniach karnych, administracyjnych oraz w sprawach o wykroczenia. Szczegółowe ustalenia zespołu kontrolnego ujęto w notatce służbowej⁷.

Komendant PSG we Wrocławiu - Strachowicach z racji zajmowanego stanowiska służbowego planuje, organizuje, kontroluje i kieruje wykonywaniem przez podległych funkcjonariuszy zadań służbowych. Uszczegółowienie powyższych zadań ujęto w *Szczegółowym zakresie obowiązków i uprawnień Komendanta Placówki SG we Wrocławiu - Strachowicach stanowiącego załącznik nr 11 do Decyzji Nr 110/A/14 Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej z dnia 12 czerwca 2014 r. w sprawie określenia szczegółowego zakresu obowiązków i uprawnień dla: zastępców komendanta Oddziału, głównego księgowego, komendantów placówek, kierowników komórek organizacyjnych komendy oddziału, zespołu stanowisk samodzielnych, osób bezpośrednio podlegających komendantowi oddziału.*

W *Wewnętrznym podziale zadań Placówki Straży Granicznej kat. II we Wrocławiu-Strachowicach* wskazano podział obowiązków dotyczących nadzorowania i prowadzenia postępowań administracyjnych, karnych oraz czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia pomiędzy osoby funkcyjne i poszczególne komórki organizacyjne placówki. Zadania związane z prowadzeniem postępowań administracyjnych oraz czynności wyjaśniające w sprawach o wykroczenia realizowane są przez Grupę ds. Cudzoziemców, natomiast postępowania karne prowadzone są przez funkcjonariuszy Grupy Operacyjno – Śledczej. Merytoryczny nadzór nad ich wykonaniem, zgodnie z posiadanym zakresem obowiązków i uprawnień, sprawuje Zastępca Komendanta PSG we Wrocławiu – Strachowicach mjr SG Andrzej Domalewski.

Ze szczegółowych zakresów obowiązków i uprawnień funkcjonariuszy PSG we Wrocławiu-Strachowicach wynika, że nadzór nad realizacją zadań związanych z udziałem tłumaczy w postępowaniach karnych, w sprawach o wykroczenia oraz postępowaniach administracyjnych powinien być sprawowany zgodnie z właściwością przez:

- 1) Komendanta Placówki SG;
- 2) Zastępcę Komendanta Placówki SG;

⁷ Akta kontroli, str. 36-76

- 3) Kierownika Grupy ds. Cudzoziemców;
- 4) Kierownika Zespołu ds. Migracji Grupy ds. Cudzoziemców;
- 5) Kierownika Zespołu ds. Kontroli Legalności Zatrudnienia Grupy ds. Cudzoziemców;
- 6) Kierownika Grupy Operacyjno - Śledczej;
- 7) Kierownika Zespołu do spraw Przestępstw i Wykroczeń Grupy Operacyjno - Śledczej.

W toku kontroli ustalono, że funkcjonariusze dokumentowali sprawowany przez siebie nadzór nad prowadzonymi w Placówce SG we Wrocławiu - Strachowicach postępowaniami dokonując wpisów w kartach kontrolnych zawartych w aktach poszczególnych spraw lub na dokumentach znajdujących się w teczkach akt postępowań. Niemniej jednak w 12 na 91 skontrolowanych teczek akt cudzoziemców w postępowaniach administracyjnych nie udokumentowano w karcie kontrolnej faktu sprawowanego nadzoru⁸. Ponadto stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości opisane w pkt. 2 i 3 niniejszego dokumentu wskazują, iż sprawowany nadzór był niewystarczający.

Uwzględniając kryterium legalności, rzetelności i celowości kontrolowany obszar oceniono pozytywnie z nieprawidłowościami.

2. Legalność, rzetelność, celowość powoływania tłumaczy w postępowaniach karnych i w sprawach o wykroczenia, w tym ustalania czasu/zakresu pracy, wynagrodzenia za wykonaną usługę oraz zwrotu kosztów dojazdów.

Udział tłumacza w postępowaniu karnym regulują przepisy rozdziału 22 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. *kodeks postępowania karnego*⁹ „Biegli, tłumacze, specjaliści”. Zgodnie z art. 204 § 1 pkt 2 *kpk* tłumacza należy wezwać, jeżeli zachodzi potrzeba przesłuchania osoby nie władającej językiem polskim. Ponadto należy również wezwać tłumacza, gdy zachodzi potrzeba przełożenia na język polski pisma sporządzonego w języku obcym lub odwrótnie albo zapoznania strony z treścią przeprowadzonego dowodu¹⁰. W odniesieniu do udziału biegłego (tłumacza) w postępowaniach w sprawach o wykroczenia stosuje się odpowiednio przepisy *kpk* na podstawie art. 42 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia*¹¹.

Funkcję tłumacza może wykonywać nie tylko tłumacz przysięgły, ale i każda inna osoba posiadająca odpowiednią znajomość języka. Za takim rozwiązaniem przemawia wprost treść przepisu art. 195 *kpk* w związku z art. 204 § 3 *kpk*¹². Tłumacz, z racji wykonywanych czynności, swym statusem procesowym bardzo zbliżony jest do wydającego opinię biegłego, co w pełni uzasadnia unormowanie art. 204 § 3 *kpk*, nakazujące stosowanie przepisów dotyczących biegłego wobec tłumacza, z zaznaczeniem, że chodzi o odpowiednie ich stosowanie. Decyzję o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego w postępowaniu przygotowawczym podejmuje prokurator lub inny organ prowadzący to postępowanie, zawsze postanowieniem, na które nie przysługuje zażalenie¹³.

Kontroli poddano akta spraw prowadzonych wobec cudzoziemców, w których korzystano z usług tłumacza. Ustalono, że każdorazowo sporządzano postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego. Postanowienia odpowiadały ogólnym warunkom, określonym w art. 94 § 1 *kpk*,

⁸ Akta kontroli, str. 158-161, 171-186

⁹ Dz.U. Nr 89 poz. 555 z późn. zm. - zwanego dalej *kpk*

¹⁰ Art. 204 § 2 *kpk*

¹¹ j.t. Dz. U. z 2013 r., poz. 395 z późn. zm. - zwanego dalej *kpow*

¹² Wyrok nr II AKa 210/11 Sądu Apelacyjnego w Katowicach

¹³ Art. 459 § 2 *kpk*

oraz zawierały elementy, o których mowa w art. 194 *kpk*¹⁴. Należy jednak wskazać, że w postępowaniu karnym nr RSD/84/2016/15, Komendant Placówki dodatkowo podpisał z tłumaczem umowę o dzieło. Zawarcie przedmiotowej umowy stanowiło nieprawidłowość z uwagi na brak posiadania stosownego upoważnienia do zawierania umów z tłumaczami w postępowaniach karnych¹⁵. Ponadto podpisanie umowy cywilnej, w opinii zespołu kontrolnego, było zbędne, ponieważ stawki wynagrodzenia za tłumaczenie zgodne były z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego¹⁶, a powołanie tłumacza, zgodnie z art. 194 *kpk*, następuje na podstawie wydanego postanowienia.

Stawki wynagrodzenia za czynności tłumacza przysięgłego, wykonane na żądanie sądu, prokuratora, policji oraz organów administracji publicznej określa *rozporządzenie*. Z uwagi na to, że funkcję tłumacza, zarówno w postępowaniu karnym, administracyjnym, jak i w sprawach o wykroczenia może wykonywać nie tylko tłumacz przysięgły, ale i każda osoba posiadająca odpowiednią znajomość języka, stawki wynagrodzenia z rozporządzenia mogą mieć zastosowanie również do osób nie będących tłumaczami przysięgłymi. Wyłącznie w jednym skontrolowanym postępowaniu karnym ustalone stawki za tłumaczenie pisemne oraz ustne języka arabskiego były wyższe niż przewidziane w rozporządzeniu. Z ustaleń wynika, że stawki takie stosowane były dla tłumaczy języka arabskiego. Analogiczne stawki za tłumaczenia języka arabskiego stosowane były wcześniej w postępowaniach administracyjnych, a umowy podpisywał Komendant Oddziału.

W wyniku analizy akt spraw przedstawionych do kontroli stwierdzono, że w czterech postępowaniach karnych RSD/6/2016/15, RSD/8/2016/15, RSD/197/2016/15, RSD/242/2016/15 oraz w jednym postępowaniu w sprawie o wykroczenie RSO/90/2016/15¹⁷, po wykonanym tłumaczeniu nie sporządzano oświadczenia, o którym mowa w załączniku nr 4 do Decyzji nr 277 Komendanta Nadodrzańskiego Oddziału SG z dnia 19 listopada 2013 r. w sprawie wprowadzenia do użytku służbowego instrukcji obiegu i kontroli dowodów księgowych w Nadodrzańskim Oddziale Straży Granicznej¹⁸. Przedmiotowy dokument potwierdza wykonanie tłumaczenia, w tym czas pracy tłumacza oraz liczbę przetłumaczonych stron. Oświadczenie powinno zostać potwierdzone podpisem prowadzącego postępowanie oraz tłumacza. Zdaniem zespołu kontrolnego, brak sporządzania ww. dowodu potwierdzającego czas/zakres pracy tłumacza stanowił nieprawidłowość, za którą odpowiedzialność ponoszą prowadzący postępowania oraz Komendant PSG. W toku kontroli stwierdzono, że dokumentem, w którym wskazywano rodzaj i ilość zrealizowanych usług, były rachunki wystawiane przez tłumaczy. Na rachunkach znajdowały się adnotacje Komendanta Placówki SG lub Zastępcy Komendanta potwierdzające wykonanie czynności przez tłumacza. Jak wynika z wyjaśnień Komendanta, od dnia otrzymania wytycznych związanych z decyzją nr 277 sporządzano stosowne oświadczenia. Dodał również, że pomimo nie przesyłania oświadczeń wraz z rachunkami, Pion Głównego Księgowego nie wnosił zastrzeżeń¹⁹.

W celu sprawdzenia poprawności ustalania wysokości wynagrodzenia tłumacza, w związku z faktem, iż w teczkach spraw o wykroczenia nie było kopii oświadczeń oraz rachunków za przeprowadzone tłumaczenia, dokonano porównania dokumentacji znajdującej się w aktach spraw

¹⁴ Art. 94 § 1 pkt 4 *kpk*

¹⁵ Akta kontroli, str. 74, 140-145

¹⁶ Dz. U. Nr 15, poz. 131 z późn. zm. - zwane dalej *rozporządzeniem*

¹⁷ Akta kontroli, str. 162-164

¹⁸ Akta kontroli, str. 77-79

¹⁹ Akta kontroli, str. 133-139

z rachunkami przechowywanymi w Pionie Głównego Księgowego NoOSG. Stwierdzono rozbieżności pomiędzy ilością wskazanych przez tłumacza stron tłumaczenia pisemnego a znajdujących się w aktach sprawy nr RSOW.89/2016/15²⁰ (tłumacz wystawił drugi rachunek dot. 3 stron tłumaczenia pisemnego, których brak było w aktach sprawy) oraz RSOW.90/2016/15²¹ (tłumacz wystawił drugi rachunek dot. 4 stron tłumaczenia pisemnego, których brak było w aktach sprawy). Zgodnie z wyjaśnieniami złożonymi przez Komendanta Placówki²², różnica pomiędzy ilością stron wskazanych przez tłumacza, a znajdujących się w aktach spraw związana była z faktem tłumaczenia pisemnego wniosków o ukaranie, których kopie nie są dołączane do akt kontrolnych; gdyż w Straży Granicznej brak jest aktu normatywnego określającego, jakie dokumenty powinny znajdować się w aktach kontrolnych postępowań w sprawach o wykroczenia. Zespół kontrolny uznał powyższe wyjaśnienia za wystarczające. Podkreślić należy, iż obowiązek pisemnego tłumaczenia wniosku o ukaranie w sprawie o wykroczenie wynika z art. 20 § 2 *kpow*.

Na podstawie akt kontrolnych postępowania karnego nr RSD.127/2016/15 ustalono, że do tłumaczenia pisemnego przekazano 6 stron dokumentów w języku polskim. Zgodnie z rachunkiem oraz oświadczeniem, tłumacz dokonał tłumaczenia 15 stron²³. Na okoliczność przyczyn tych rozbieżności zwrócono się do Komendanta PSG o wyjaśnienia²⁴. Stwierdził on, iż brak jest rozbieżności pomiędzy ilością stron wskazanych przez tłumacza na rachunku a znajdujących się w aktach kontrolnych, gdyż zgodnie z *rozporządzeniem* tłumacz wystawił rachunek uwzględniając strony rozliczeniowe tłumaczenia pisemnego (dotyczy wersów i znaków na stronie). Ponadto w tym konkretnym przypadku zwrócono się do tłumacza z prośbą o weryfikację ilości przetłumaczonych stron. Tłumacz potwierdził ilość stron przedstawionych na rachunku. Należy wskazać, że zgodnie z § 8 *rozporządzenia*, „*przy obliczeniu wynagrodzenia za stronę uważa się 25 wierszy, a za wiersz – 45 znaków. Za znak uważa się wszystkie widoczne znaki drukarskie, w szczególności litery, znaki przestankowe, cyfry, znaki przeniesienia oraz uzasadnione budową zdania przerwy między nimi. Stronę rozpoczętą liczy się za całą. W razie tłumaczenia w innym układzie maszynopisu lub wydruku komputerowego niż 25 wierszy po 45 znaków na stronę, za stronę tłumaczenia przyjmuje się 1125 znaków*”. W ocenie zespołu kontrolnego, w przypadku tak dużej rozbieżności należało zwrócić się do tłumacza o wskazanie, jaki sposób liczenia stron przyjął oraz ile wierszy lub znaków przetłumaczył. Należy jednak wskazać, że w innych skontrolowanych postępowaniach karnych takie rozbieżności nie występowały.

W wyniku analizy dokumentacji znajdującej się w teczkach postępowań karnych oraz w sprawach o wykroczenia stwierdzono, że każdorazowo tłumaczono ustnie i pisemnie postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego²⁵. Należy wskazać, iż tłumaczenie pisemne nie jest konieczne, gdyż zgodnie z art. 72 § 3 *kpk* oraz art. 20 § 2 *kpow* obowiązek doręczenia wraz z tłumaczeniem dotyczy wyłącznie postanowień/rozstrzygnięć podlegających zaskarżeniu lub kończących postępowanie. Na postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłych, w tym biegłych psychiatrów, zgodnie z art. 459 § 1 i 2 *kpk* zażalenie nie przysługuje. Powyższe zostało potwierdzone postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 24 września 2008 r.²⁶

²⁰ Akta kontroli, str. 164, 129-130

²¹ Akta kontroli, str. 164, 127-128

²² Akta kontroli, str. 133-139

²³ Akta kontroli, str. 162-163

²⁴ Akta kontroli, str. 133-139

²⁵ Akta kontroli, str. 162-164

²⁶ II AKz 716/08 z dnia 24 września 2008 r.

Komendant Placówki w swoich wyjaśnieniach wskazał, że postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego były tłumaczone z uwagi na fakt, iż w przeszłości wystąpiły przypadki, gdy sąd lub prokurator zwracał akta uznając brak tłumaczenia za błąd formalny²⁷. W ocenie zespołu kontrolnego, należałoby ustalić z właściwym sądem oraz prokuratorem, czy koniecznym jest sporządzanie pisemnych tłumaczeń postanowień.

Udział tłumacza w postępowaniach odnotowywany był jego wpisem na dokumentach procesowych. W badanej próbie korzystano z usług tłumacza języka rosyjskiego, angielskiego, albańskiego, arabskiego oraz ukraińskiego. Przy ustalaniu wynagrodzenia tłumacza zastosowano stawki określone w *Rozporządzeniu*, za wyjątkiem tłumaczenia języka arabskiego. Powoływani tłumacze nie wnosili dodatkowo o zwrot kosztów dojazdów.

Uwzględniając kryterium legalności, rzetelności i celowości kontrolowany obszar oceniono pozytywnie z nieprawidłowościami.

3. Legalność, rzetelność i celowość udziału tłumaczy w postępowaniach administracyjnych i ustalania czasu/zakresu pracy, wynagrodzenia za wykonaną usługę oraz zwrotu kosztów dojazdów.

Przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego*²⁸, nie ustanawiają jakichkolwiek kryteriów kwalifikacji biegłego (tłumacza). Oznacza to, że biegłym może być zarówno osoba wpisana na przewidzianą przepisami prawa listę biegłych, jak i osoba spoza tej listy, która ma wiedzę fachową w danej dziedzinie. Korzystanie z dowodu z opinii biegłego w postępowaniu administracyjnym powinno odbywać się w sytuacjach wymagających dla prawidłowego rozstrzygnięcia sprawy wiadomości specjalnych. Wiadomości specjalne są konieczne w tych sprawach, w których pojawia się zagadnienie mające znaczenie dla rozstrzygnięcia, a którego zakres przekracza zakres wiadomości i doświadczenia życiowego osób mających wykształcenie ogólne²⁹.

Zgodnie ze stanowiskiem Zarządu do spraw Cudzoziemców³⁰ prowadząc postępowanie administracyjne nie należy wydawać, na podstawie art. 123 § 1 *kpa*, postanowienia o powołaniu tłumacza. Czynności tłumacza „powinny być wykonywane na podstawie umowy cywilnoprawnej która, w szczególności powinna określać, warunki wykonywania tych czynności, wynagrodzenie za wykonanie tych czynności oraz odpowiedzialność za nierzetelne wykonanie tłumaczenia”. Wobec powyższego, Komendant NoOSG³¹ z dniem 01.03.2013 r. wprowadził procedurę dotyczącą powoływania tłumacza do czynności służbowych wykonywanych wobec cudzoziemców w ramach postępowania administracyjnego. Zgodnie z treścią pisma, wprowadzono do stosowania w NoOSG nw. wzory dokumentów:

- rejestr umów zawartych z tłumaczami;
- umowy o dzieło;
- oświadczenia potwierdzającego wykonanie usługi przez tłumacza.

Kontroli poddano akta cudzoziemców wobec których przeprowadzono postępowania administracyjne z udziałem tłumacza. Ustalono, że sporządzano z tłumaczami umowy o dzieło poza jednym przypadkiem, gdzie tłumacz po wykonaniu usługi nie podpisał umowy oraz nie przedstawił

²⁷ Akta kontroli, str. 133-139, 166-168

²⁸ j. t. Dz. U. z 2016 r., poz. 23 z późn. zm. – zwanego dalej *kpa*

²⁹ Wyrok WSA w Lublinie nr IISA/Ln1090/12

³⁰ Zawartym w piśmie fax KG CU-6703/ME/12 z dnia 01.10.2012 r.

³¹ Piśmem fax nr NO-CU/791/2013 z dnia 19.02.2013 r.

rachunku³². Należy jednak wskazać, że umowa cywilno-prawna powinna być sporządzona i podpisana przez strony przed wykonaniem usługi.

Zespół kontrolny ustalił, że do 91 skontrolowanych spraw zawarto 62 umowy o dzieło z tłumaczami. Nie ponoszono dodatkowo kosztów dojazdu tłumaczy. W okresie objętym kontrolą zawarto umowy z tłumaczami języka ukraińskiego, rosyjskiego, arabskiego, angielskiego, albańskiego, mongolskiego, tureckiego, francuskiego, tajskiego, ormiańskiego, hindi oraz chińskiego. Próbę przyjętą do kontroli dobrano w ten sposób, aby zawierała postępowania z udziałem tłumaczy wszystkich ww. języków obcych. Analiza dokumentacji wykazała, że stosowano właściwe stawki wynagrodzenia określone w *rozporządzeniu*, za wyjątkiem języka arabskiego, tureckiego oraz chińskiego, w których to przypadkach ustalano z tłumaczami indywidualne stawki w zawieranych umowach o dzieło.

W toku kontroli ustalono, że umowy z tłumaczami zawierali Komendant PSG we Wrocławiu-Strachowicach oraz jego Zastępcy, posiadający imienne upoważnienia wydane przez Komendanta NoOSG³³. W przypadkach, gdy stawki wynagrodzenia za tłumaczenia były wyższe niż przewidziane w *rozporządzeniu*, umowy zawierał Komendant NoOSG. Fakt zawarcia umów z tłumaczami ewidencjonowano w prowadzonym „Rejestrze umów w sprawach powołania tłumaczy”³⁴. Niemniej w jednym przypadku (umowa nr 193/NO-WS/16) stwierdzono uchybienie polegające na błędnej adnotacji w rubryce wartość umowy brutto w wysokości 78,19 zł, a zgodnie ze sporządzonymi oświadczeniami powinno być 156,38 zł³⁵.

Po wykonanym tłumaczeniu sporządzano oświadczenie, w którym funkcjonariusz i tłumacz potwierdzali wykonanie usługi. Jednak w oświadczeniu do umowy o dzieło nr 146/NO-WS/16³⁶ ujawniono brak podpisu osoby przesłuchującej, co zakwalifikowano jako uchybienie. Oświadczenia zatwierdzał Komendant Placówki lub jego Zastępca.

W wyniku analizy dokumentacji stwierdzono, że czynności wykonywane przez tłumacza odnotowywane były na dokumentach znajdujących się w aktach sprawy, za wyjątkiem postępowania nr 135/2016/W³⁷. Jak wynika z oświadczenia sporządzonego przez funkcjonariusza³⁸, tłumacz dokonał ustnego tłumaczenia trwającego łącznie 8 godzin. Zgodnie ze złożonym wyjaśnieniem przez Komendanta PSG³⁹, tłumacz uczestniczył w następujących czynnościach: kontroli legalności pobytu, rozpytania cudzoziemki w celu ustalenia okoliczności pobytu na terytorium RP, przekroczenia granicy RP oraz prawa do pobytu w jednym z krajów Schengen i pouczenia o obowiązku niezwłocznego wyjazdu na terytorium państwa pobytu zgodnie z art. 314 ust. 1 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach*⁴⁰. Potwierdzenie udziału tłumacza zostało odnotowane w notatce służbowej dotyczącej rozpytania w ramach kontroli legalności pobytu. Zespół kontrolny uznał powyższe wyjaśnienia za niewystarczające z uwagi na fakt, że na żadnym z przedstawionych dokumentów zgromadzonym w tym postępowaniu nie ma adnotacji tłumacza o dokonaniu tłumaczenia i nie można jednoznacznie stwierdzić, w jakim czasie tłumacz wykonywał swoje czynności.

³² Akta kontroli, str. 34, 158-161

³³ Akta kontroli, str. 74-76

³⁴ Akta kontroli, str. 18-35

³⁵ Akta kontroli, str. 34, 146-150

³⁶ Akta kontroli, str. 123-126

³⁷ Akta kontroli, str. 116-119, 265-271

³⁸ Akta kontroli, str. 118

³⁹ Akta kontroli, str. 133-139

⁴⁰ Dz. U. poz. 1650 z późn. zm., zwana dalej *ustawą o cudzoziemcach*

Zgodnie z umową o dzieło nr 35/NO-WS/16 zawartą w dniu 22.02.2016 r., tłumacz języka albańskiego [REDAKTOR] zobowiązał się do tłumaczenia w postępowaniach administracyjnych wobec dwóch ob. Albanii⁴¹. Jak wynika z oświadczenia sporządzonego po wykonaniu usługi, tłumacz w dniach 22.02. oraz 24.02.2016 r. brał udział w postępowaniach administracyjnych nr 72/2016/W, 75/2016/W oraz w czynnościach związanych z przeprowadzeniem kontroli legalności pobytu wobec 3 ob. Albanii, a czynności tłumaczenia ustnego trwały łącznie 28 godzin na kwotę 1149,82 zł⁴². Z przedstawionej do kontroli dokumentacji wynika, że tłumacz nie zrealizował wszystkich czynności będących przedmiotem umowy, gdyż w postępowaniu nr 75/2016/W przetłumaczył wyłącznie ustnie decyzję o zobowiązaniu do powrotu wraz z poświadczeniem doręczenia decyzji. Pozostałe czynności w przedmiotowym postępowaniu wykonywał tłumacz [REDAKTOR] z którym podpisano umowę nr 36/NO-WS/16 w dniu 23.02.2016 r. na dokonanie tłumaczenia w postępowaniu nr 73/2016/W oraz 74/2016/W⁴³. Zgodnie z oświadczeniem ww. tłumacz wykonał tłumaczenie ustne trwające łącznie 9 godzin na kwotę 372,54 zł.

Ponadto [REDAKTOR] zgodnie z postanowieniem o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego brał również udział jako tłumacz w postępowaniu karnym RSD/68/2016/15. Jak wynika z dwóch złożonych oświadczeń, czynności tłumaczenia trwały w dniu 23.02.2016 r. łącznie 30 godzin. Ponadto tłumacz dokonał tłumaczenia pisemnego 32 stron dokumentów⁴⁴.

W związku ze stwierdzonymi nieścisłościami dotyczącymi czasu pracy tłumacza zwrócono się do Komendanta Placówki o wyjaśnienia. Jak wynika ze złożonych wyjaśnień⁴⁵, tłumacz przybrany był do realizacji czynności o charakterze procesowym i administracyjnym związanych z zatrzymaniem w dniu 22.02.2016 r. pięciu ob. Albanii. Tłumaczenie w ciągu trzech dni roboczych trwało łącznie 58 godzin z uwagi na fakt, że cudzoziemcy nie posługiwali się żadnym językiem pozwalającym na komunikatywne przekazywanie informacji, co skutkowało koniecznością angażowania tłumacza w każde nawet najdrobniejsze czynności m.in. przeprowadzenie badania lekarskiego, pobranie odcisków linii papilarnych, wykonanie fotografii sygnalitycznych, umieszczenie stampili w dokumencie. Ponadto ze względu na ograniczenia logistyczne oraz potrzebę zapewnienia właściwego toku podejmowania działań [REDAKTOR] pozostawał w dyspozycji Placówki również poza czasem wynikającym wprost ze sporządzonej dokumentacji. Tłumaczenie pisemne dokumentacji procesowej wykonane zostało na początku kwietnia 2016 r. W kwestii dotyczącej tłumaczenia pisemnego zespół kontrolny przyjął wyjaśnienia i uznał je za wystarczające. Natomiast w zakresie ilości godzin tłumaczenia ustnego uznał je za niezadowalające. Na podstawie informacji zawartej w CBD SG SWK⁴⁶ ustalono, że łączny czas wykonywania czynności administracyjnych i karnych wobec cudzoziemców od zatrzymania w dniu 22.02.2016 r. do osadzenia w PPDOZ 24.02.2016 r. ob. Albanii, który nie został zwolniony, wynosił łącznie ok. 33 godzin, a zgodnie z oświadczeniami tłumacz wykonywał tłumaczenia w postępowaniu administracyjnym 28 godzin, a w karnym 30 godzin. Z przedstawionej do kontroli dokumentacji oraz na podstawie wyjaśnień Komendanta Placówki SG zespół kontrolny nie jest w stanie ustalić, jakie faktycznie czynności i w jakim czasie wykonywał tłumacz. Umowę

⁴¹ Akta kontroli, str. 84-85

⁴² Akta kontroli, str. 86

⁴³ Akta kontroli, str. 88-92

⁴⁴ Akta kontroli, str. 97-106

⁴⁵ Akta kontroli, str. 133-139, 166-168, 301-302

⁴⁶ Akta kontroli, str. 93-96

z tłumaczem zawarto w dniu 22.02.2016 r., a postępowania administracyjne wszczęto dopiero w dniu 23.02.2016 r. Tłumacz pomimo zawartej umowy nie zrealizował wszystkich czynności do których był zobligowany, a analogiczne czynności w postępowaniu administracyjnym drugi tłumacz zrealizował w 9 godzin, dokonując dodatkowo tłumaczenia w postępowaniu, do którego zobowiązany był [REDAKTOWANE]. Tłumacza powołano postanowieniem o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego również dopiero w dniu 23.02.2016 r. wskazując, że tłumaczenia dokonał wyłącznie w tym dniu i trwało ono łącznie 30 godzin. Ponadto sporządzając dokumentację wskazano, że również w dniu 23.02.2016 r. tłumacz dokonał pisemnego tłumaczenia 32 stron. Należy także wskazać na stwierdzone nieścisłości w sporządzonej i przesłanej następnie do Pionu Głównego Księgowego NoOSG dokumentacji. W załączonym do postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego z dnia 23.02.2016 r. oświadczeniu wskazano, że tłumacza do postępowania karnego w sprawie RSD 68/20169/15 powołano postanowieniem z dnia 06.02.2016 r. Do oświadczenia, w którym wskazano, że tłumacz dokonał tłumaczenia 32 stron w dniu 23.02.2016 r. dołączono postanowienie o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego z dnia 15 kwietnia 2016 r. W opinii zespołu kontrolnego wskazane powyżej nieścisłości wskazują, że nie dołożono należytej staranności podczas potwierdzania w oświadczeniu czynności zrealizowanych przez tłumacza. Za powyższe nieprawidłowości odpowiedzialność ponoszą funkcjonariusze podpisujący oświadczenia oraz potwierdzający wykonanie czynności Komendant Placówki.

Zgodnie z umową nr 66/NO-WS/16 z dnia 20.03.2016 r. tłumacz zobowiązał się do udziału w czynnościach dotyczących kontroli legalności pobytu cudzoziemca. Jak wynika z załączonego do umowy oświadczenia, tłumacz w dniach 20 i 21.03.2016 r. realizował czynności trwające łącznie 8 godzin⁴⁷. W związku z faktem, że w teczce akt cudzoziemca znajdowały się przetłumaczone ustnie w dniu 20.03.2016 r. protokoły zatrzymania osoby i kontroli legalności pobytu na terytorium RP, zwrócono się o wyjaśnienie, jakie czynności tłumacz wykonywał w dniu 21.03.2016 r. Z wyjaśnień Komendanta Placówki⁴⁸ wynika, że w dniu 20.03.2016 r. tłumacz uczestniczył w czynnościach 5 godzin, natomiast na dzień 21.03.2016 r. zapotrzebowano tłumacza do postępowania zmierzającego do wydania decyzji o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu. Tłumacz przybył do Placówki pomiędzy godziną 9 a 10, jednak ze względu na dostarczenie dokumentów, postępowanie administracyjne stało się bezprzedmiotowe. Przedstawione wyjaśnienia zespół kontrolny uznał za niewystarczające. Wskazać należy, że zgodnie z informacjami zawartymi w CBD SG SWK⁴⁹, cudzoziemiec przebywał na Placówce 20.03.2016 r. w godzinach 17.35-21.15, tj. 3 godziny 40 minut, natomiast sporządzenie obydwu protokołów trwało ok. 90 minut. W opinii zespołu kontrolnego, wezwanie tłumacza na dzień 21.03.2016 r. przed ustaleniem legalności pobytu cudzoziemca, który jak wynika z protokołu zatrzymania osoby posługiwał się językiem polskim w stopniu komunikatywnym, było niecelowe. W opinii zespołu kontrolnego wskazane powyżej rozbieżności wskazują, że nierzetelnie potwierdzano w oświadczeniu czas pracy tłumacza. Za powyższe nieprawidłowości odpowiedzialność ponosi funkcjonariusz podpisujący oświadczenie oraz potwierdzający wykonanie czynności Komendant Placówki.

W toku kontroli ustalono, że w prowadzonych postępowaniach administracyjnych wszystkie wydane decyzje o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu tłumaczono cudzoziemcom w całości ustnie. Należy wskazać, iż na podstawie art. 327 ust. 2 ustawy o cudzoziemcach organ, który wydał

⁴⁷ Akta kontroli, str. 110-113

⁴⁸ Akta kontroli, str. 133-139

⁴⁹ Akta kontroli, str. 114-115

decyzję o zobowiązaniu cudzoziemca do powrotu, dokonuje w języku zrozumiałym dla cudzoziemca ustnego lub pisemnego tłumaczenia podstawy prawnej decyzji, rozstrzygnięcia oraz pouczenia, czy i w jakim trybie służy odwołanie od decyzji. Zgodnie ze stanowiskiem otrzymanym z Wydziału do spraw Cudzoziemców NoOSG⁵⁰, forma w jakiej cudzoziemiec zostanie pouczony o elementach decyzji wskazanych w art. 327 ust. 2 jest pozostawiona uznaniu organu prowadzącego postępowanie. Zarówno tłumaczenie ustne, jak i wręczenie formularza opracowanego przez Wydział IV Zarządu ds. Cudzoziemców jest prawidłowe. Brak jest natomiast konieczności dokonywania tłumaczenia treści całej decyzji. Z uwagi na ograniczenie kosztów związanych z powołaniem tłumacza, w przypadku, gdy dostępny jest aktualny formularz sporządzony w języku zrozumiałym dla cudzoziemca, należy korzystać z tego formularza.

Uwzględniając kryterium legalności, rzetelności i celowości kontrolowany obszar oceniono pozytywnie z nieprawidłowościami.

IV. Wnioski/zalecenia

1. W sporządzanych oświadczeniach rzetelnie dokumentować czas pracy tłumaczy.
2. W przypadku stwierdzenia rozbieżności pomiędzy ilością stron przekazanych do tłumaczenia a ilością stron przetłumaczonych, każdorazowo zwracać się do tłumacza o wskazanie sposobu liczenia stron określonych w § 8 *rozporządzenia*.
3. Podjąć działania zmierzające do ustalenia z właściwym sądem oraz prokuratorem, czy w prowadzonych postępowaniach koniecznym jest sporządzanie pisemnych tłumaczeń postanowień o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego.
4. Wypracować i wprowadzić skuteczne formy nadzoru nad realizacją usług tłumaczy w prowadzonych postępowaniach karnych, administracyjnych i w sprawach o wykroczenia z uwzględnieniem uwag zawartych w niniejszym wystąpieniu.

V. Informację o sposobie wykonania wniosków/zaleceń, a także o podjętych działaniach lub przyczynach ich niepodjęcia należy przedłożyć Komendantowi Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej w terminie do 28.02.2017 r. za pośrednictwem Naczelnika Wydziału Kontroli NoOSG.

VI. Wystąpienie pokontrolne sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, z których jeden – przeznaczony dla kierownika jednostki kontrolowanej – doręczany jest za zwrotnym potwierdzeniem odbioru.

wz. płk SG Tomasz MICHALSKI

Sporządzono w 2 egzemplarzach:

Egz. nr 1 - Komendant Placówki SG we Wrocławiu – Strachowicach - ZPO

Egz. nr 2 - WK NoOSG

Wyk. Zespół kontrolny (666 2285)

Dnia 05.01.2017 r.

⁵⁰ Akta kontroli, str. 170